

מסורת הש"ס

א. פסחים, עו, א. מנחה כה. ב.

גרסות

כאן יחיד כן ככת"י: הא כחיד הא. איכא דם ככת"י: איכא עולין.

אלא לא קשיא [אינו קשה] כאן שאמר שלכתחילה ספולה הוא ביחיד, כאן שאפילו לכתחילה מקריבים הוא בציבור. ושואלים: נימא מתניתין [האם נאמר ששונתנו] אינה כשיטת ר' יוסי? דתניא [שלושונה ברייתא] ר' יוסי דתניא על אכילות של קרבנות בטומאה. ור' יוסי אומר: אין הציץ מרצה על אכילות. ומסבירים את השאלה: קא סלקא דעתך [עלה על דעתנו] יתרת [צריכים אנו שני דברים] שיעלה הקרבן לרצון — גם בשר וגם דם. נימא השתא מתניתין דלא כר' יוסי [נאמר עכשיו כשונתנו אינה כשיטת ר' יוסי] ודוחים: לא, ר' יוסי כר' אליעזר סבירא ליה [סבור הוא] שאמר אם נשאר דם הקרבן גם שאין בשר — מרצה. ומקשים: אי הכי [אם כן] למאי הלכתא [לאיזה צד של הלכה] נתכוון ר' יוסי באמרו אין הציץ מרצה על אכילות? הרי גם אם אינו מרצה, מכל מקום אפשר להקריב את הקרבן! ודוחים: וליטעמיה [ולשיתן] ר' אליעזר עצמו שאמר הציץ מרצה. כיון דאמר דם אף על פי שאין בשר, לשיטתו הציץ מרצה על אכילות למאי הלכתא [יצורד איזו הלכה] אמר זאת? שאם השקול היחיד הוא לענין ריצוי הקרבן גם אם אין הציץ מרצה יצא ידי חובה בדם! אלא ודאי הכוונה היא לצורך אחר, למיקבציה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה [לצורך קביעתו כפיגול או להוציאו מידי מעילה] וכך יש להבין את המחלוקת שר' אליעזר סבר: מרצה ציץ עילויה [עליון] על הבשר שנטמא ומשוי ליה [ונושה אותו] כשהורק שרק בבשר טהור שלא היה בו פסול אחר יכול לחול איסור הפיגול בכל חומרותיו, ולכן קבע ליה בפיגול [קובע אותו כפיגול], ובדומה לכך אף מפיגול ליה [מוציא אותו] מידי מעילה שמועלים בקרבן [קדשי קדשים] עד שעה שזרעה לכפר, ומאז ואילך שוב אין מועלים בו. ועל ידי ריצוי הציץ נחשב הבשר שנטמא גם הוא כמוצא מידי מעילה. ואילו ר' יוסי סבר: לא מרצה ציץ עילויה ולא משוי ליה כשהורק ולא קבע ליה בפיגול ולא מפיגול ליה מידי מעילה [אין הציץ מרצה עליו, ואינו עושה אותו כשהורק אין יכול לקבועו כפיגול, ואינו מוציא אותו מידי מעילה] ועל כל פנים רב מרי: נהי נמי [נניח גם כן] דר' יוסי סבר כר' אליעזר שיוצאים ידי חובה גם בדם כשנטמא הבשר בשלמא [נניח] לענין זבחים שיש בהם שני מתירים, איכא [יש] דם שנשאר טהור שעל ידו עולה הקרבן לרצון. בעומר נמי [גם כן] איכא [יש] קומץ שגם אם נטמא כל השירים מכל מקום קומצו מכשירי, בלחם הפנים נמי [גם כן] יש בזיכין של קטורת שמעלים למזבח, אלא שתי הלחם מאי איכא למימר [מה יש לומר בהם]? הרי שם לנו שני מתירים! וכי תימא [ואם תאמר] לקרב עמהן שהכוונה שתי הלחם מצטרפים עם קרבן שני הכבשים הקרב עמהם, אבל הרי היינו שלמי ציבור שנמנו לעצמם במשנה, ואם כן הוה להו ארבעה [הרי הם ארבעה דברים] במשנה ואנן חמשה תנן [ואנחנו חמשה שנינו] ובמנין זה שתי הלחם ושלמי ציבור נמנים כל אחד לעצמו! אלא יש לדחות מה שאמרנו, ונאמר כי קסבר [סבר] ר' יוסי: טומאה הותרה בציבור ללא התר ציץ ומטעם זה קרבים שתי הלחם

ביחיד — לכתחלה פסולה, ואם זרק — הורגה, ומתניתין נציור גליון לכתחלה, דטומאת נציור הוה נהיתר. לימא מתניתין דלא כר' יוסי — דכיון דלומר ר' יוסי נעיקן תרתי, כדמפרש ואזיל, מתקמיר ר' יוסי אין גליון מרצה על אכילות — שמע מויה כר' יהושע סבירא ליה, דנעי תרתי. ואשמעינן הכא דניטמא נצר לא מהני ליה ציץ למהו כי נצר קיים לזרוק את הדם, דאי לא נעי תרתי — ריזוי ציץ אכילות למה לי? הא נצלו אכילות נמי מיתכשרא זריקת דם. כר' אליעזר סבירא ליה — דנחלף סניף, ולקמן פריך: שתי הלחם, אפילו חדל ליכא. למאי אין הציץ מרצה על אכילות — למאי מינעי לן ריזוי ציץ דיהוה? אלא על כרחיך לר' אליעזר ריזוי ציץ דאכילות, לאו לאכשורי זריקה מינעי לן לאפוקי נצלו, דנצלו אכילות נמי מיתכשר. אלא לאכילות גופייהו מינעי לן. למיקבציהו בפיגול — דקיימא לן: אס יא פסול אחר נקרבן שחיט צו מחשבת פיגול — אינו נקבע פיגול להתחייב כרת על אכילות, דלמר מר: 'ורגה' — כהרגתו כשר כך הרגת פיגול, נמסכת מנחות (טו, ז).

אלא לא קשיא כאן ביחיד כאן בציבור.

א. נימא מתניתין דלא כרבי יוסי דתניא, א. רבי אליעזר אומר: הציץ מרצה על אכילות, רבי יוסי אומר: אין הציץ מרצה על אכילות. קא סלקא דעתך מדקאמר רבי יוסי אין הציץ מרצה על אכילות — כרבי יהושע סבירא ליה, דאמר בעינו תרתי. נימא השתא מתניתין דלא כרבי יוסי! — לא, רבי יוסי כרבי אליעזר סבירא ליה, דאמר דם אף על פי שאין בשר. — אי הכי, למאי הלכתא אין הציץ מרצה על אכילות? — וליטעמיה, רבי אליעזר דאמר הציץ מרצה, כיון דאמר דם אף על פי שאין בשר, הציץ מרצה על אכילות למאי הלכתא [יצורד איזו הלכה] אמר זאת? שאם השקול היחיד הוא לענין ריצוי הקרבן גם אם אין הציץ מרצה יצא ידי חובה בדם! אלא ודאי הכוונה היא לצורך אחר, למיקבציה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה [לצורך קביעתו כפיגול או להוציאו מידי מעילה] וכך יש להבין את המחלוקת שר' אליעזר סבר: מרצה ציץ עילויה [עליון] על הבשר שנטמא ומשוי ליה [ונושה אותו] כשהורק שרק בבשר טהור שלא היה בו פסול אחר יכול לחול איסור הפיגול בכל חומרותיו, ולכן קבע ליה בפיגול [קובע אותו כפיגול], ובדומה לכך אף מפיגול ליה [מוציא אותו] מידי מעילה שמועלים בקרבן [קדשי קדשים] עד שעה שזרעה לכפר, ומאז ואילך שוב אין מועלים בו. ועל ידי ריצוי הציץ נחשב הבשר שנטמא גם הוא כמוצא מידי מעילה. ואילו ר' יוסי סבר: לא מרצה ציץ עילויה ולא משוי ליה כשהורק ולא קבע ליה בפיגול ולא מפיגול ליה מידי מעילה [אין הציץ מרצה עליו, ואינו עושה אותו כשהורק אין יכול לקבועו כפיגול, ואינו מוציא אותו מידי מעילה] ועל כל פנים רב מרי: נהי נמי [נניח גם כן] דר' יוסי סבר כר' אליעזר שיוצאים ידי חובה גם בדם כשנטמא הבשר בשלמא [נניח] לענין זבחים שיש בהם שני מתירים, איכא [יש] דם שנשאר טהור שעל ידו עולה הקרבן לרצון. בעומר נמי [גם כן] איכא [יש] קומץ שגם אם נטמא כל השירים מכל מקום קומצו מכשירי, בלחם הפנים נמי [גם כן] יש בזיכין של קטורת שמעלים למזבח, אלא שתי הלחם מאי איכא למימר [מה יש לומר בהם]? הרי שם לנו שני מתירים! וכי תימא [ואם תאמר] לקרב עמהן שהכוונה שתי הלחם מצטרפים עם קרבן שני הכבשים הקרב עמהם, אבל הרי היינו שלמי ציבור שנמנו לעצמם במשנה, ואם כן הוה להו ארבעה [הרי הם ארבעה דברים] במשנה ואנן חמשה תנן [ואנחנו חמשה שנינו] ובמנין זה שתי הלחם ושלמי ציבור נמנים כל אחד לעצמו! אלא יש לדחות מה שאמרנו, ונאמר כי קסבר [סבר] ר' יוסי: טומאה הותרה בציבור ללא התר ציץ ומטעם זה קרבים שתי הלחם

ללחם לזכרה"י, בויכח — לנוה של לחם הפנים. וכתבי נקומץ (ס ע 3) "והקטיר הכהן את הזכרה"י, וצ"ח מרזי עליהו, דהא עליהו כשהיה. אלא שתי הלחם — דכולה אכילות, ור' יוסי אין גליון מרצה על אכילות קאמר, ומאי איכא לזימור? — וכי תימא — הא דקתני מתניתין שתי הלחם גליון טומאה — לאו נשתי הלחם הנאות נפני עמון, כגון שלף היו להן כנשים, דלמריקן נונחתות (נה, ז) דלחין נפני עמון, ונחנהו לא קאמר ומתניתין דליתו טומאה. אלא נצלו עם הכנשים. ומשום הכנשים הקריצין עמהו, שחטיטין ומקדשת את הלחם וזריקת דומם מתרת לזותן, קאמר ומתניתין נצלות טומאה, משום דלין מרזי עליהו.

תוספות

הא לא קשיא הא ביחיד והא בציבור — פירש בקונטרס: דסבירא לן טומאה הותרה בציבור. וקשה: הוה ליה למימר אלא קסבר ר' יהושע טומאה הותרה בציבור. כדמסיק לעיל. דקסבר ציץ מרצה על אכילות. ועוד: היכי קאמר בסמוך נימא דלא כר' יוסי, דאמר אין הציץ מרצה על אכילות. מהאי טעמא גופיה דטומאה הותרה בציבור דאוקימנא כר' יהושע, אתי נמי כר' יוסי דקאמר נמי לבסוף. ונראה לרבינו יצחק: דלעולם סבירא ליה טומאה דחוויה, אלא דסבירא ליה דהציץ מרצה על אכילות. וביחיד לכתחלה לא יזרוק מדרבנן, ופסולה דקתני — היינו לכתחלה. הלכך בציבור באין לכתחלה. ואם תאמר: ומאי איכא בין ציבור ליחיד? הוואל ומדאורייתא ביחיד נמי זורק לכתחלה! יש לומר: טומאת הגוף איכא בנייהו, דבציבור — דחיא, ביחיד — לא דחיא.

מכלל דר' יוסי כר' יהושע סבירא ליה — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מנא ליה הא? דילמא כר' אליעזר סבירא ליה, ואין הציץ מרצה על אכילות — נפקא מינה לשתי הלחם.

עיונים

כאן ביחיד כאן בציבור / ולכאורה תמוה, אם מקור דברי ר' יהושע הוא מלשון הכתוב שאם אין בשר אין דם, מה מקום להחיל בין יחיד וציבור? ויש לומר כי בכתוב לא מצאנו כענין זה לשון עכו"ב, ומן הפסוק כלבד אפשר ללמוד שמצוה היא שיהיה הרום בעוד הבשר קיים, אבל אין אנו יודעים אם הוא מעכב (כרד משה).

למקבציה בפיגול / הפגול הוא קרבן אשר בשעת אחת מארבע עבודות חשבו עליו לעשותו ולא כמו הראוי לו. קרבן כזה אסור באכילה, והאכלו חייב עליו כרת, אולם תנאי הוא כפגול שאינו חוזרת פגול עליו על קרבן אלא אם כן היה ראוי מכל צד אחר, ולכן קרבן שנטמא או נפסל בכל דרך אחרת אינו יכול להיות פיגול. מוציא מידי מעילה / קרבנות קדשי קדשים (כעולה וכחטאת) יש בהם דין מעילה

כאן ביחיד כאן בציבור / ולכאורה תמוה, אם מקור דברי ר' יהושע הוא מלשון הכתוב שאם אין בשר אין דם, מה מקום להחיל בין יחיד וציבור? ויש לומר כי בכתוב לא מצאנו כענין זה לשון עכו"ב, ומן הפסוק כלבד אפשר ללמוד שמצוה היא שיהיה הרום בעוד הבשר קיים, אבל אין אנו יודעים אם הוא מעכב (כרד משה). למקבציה בפיגול / הפגול הוא קרבן אשר בשעת אחת מארבע עבודות חשבו עליו לעשותו ולא כמו הראוי לו. קרבן כזה אסור באכילה, והאכלו חייב עליו כרת, אולם תנאי הוא כפגול שאינו חוזרת פגול עליו על קרבן אלא אם כן היה ראוי מכל צד אחר, ולכן קרבן שנטמא או נפסל בכל דרך אחרת אינו יכול להיות פיגול. מוציא מידי מעילה / קרבנות קדשי קדשים (כעולה וכחטאת) יש בהם דין מעילה

הותרה בציבור – ולא בענין לין. אחד זה ואחד זה – אהד כהן השוקף את הפרה, ואחד כהן גדול ביום הכפורים, שטעוניה פרישה שזעת ימים. מכל חטאות – מכל אפרי הפרות שהיו נמקדש, שאפר פרה של משה לא כלתה. כל שבעה – נפרק קונו ליומא ופרש טעמא: נרשקן לפרישתו – שאל היום שלישי לטומאתו, שאל היום שלשה ימים שניתחל נחת. והשאל נעלמה היא, ומעלה. וכן שני – שאל שלישי – ושלישי – שאל בשביעי לטומאה. הוא לפה לי – הא קרנן דיום הכפורים לזיבור הוא, ודוחה טומאה. אלא שזע מיינה ונטי נקושי נחית טומאה קרבנות, ונטי ריטוי לין. וכיון דלא מרזי אלכילות לא נייחוקס שתי הלחם דמתניתין כר' יוסי. ואלפילו סנירא ליה דנחל סניא, והא אלפילו האל ליכא. שטרא מזכי לבי תרי הוא – נתייה: כלומר, וי רחא שטר שזוכה את המזבח ואת הנתבע? הקלמר ר' יוסי: רואה אני את דברי שנייה. מסתברא קאמר – ונסתברא דפליגי נתייהויה קלמר. עיקר קראי – ועשיית עולותיך. בזבחים כתיבי – ונמנחות לא כתיבי, ולאטריך לאשועיקן דלפילו הכי פליגי נתייהויה. ועוד – נציבור ר' אליעזר הוא דמכשיר, ולא ר' יהושע! נתייה.

ומקשים: והא תניא [והרי שנויה ברייתא] בענין טהרת הכהן הגדול וכן הכהן העושה את הפרה האדומה שמפרישים אותם שבעה ימים קודם לכן כדי להטהר ואמרו כי אחד זה ואחד זה מוזן עליו כל שבעה ימי הפרישה מכל חטאות (אפר פרה האדומה) שיהיו שם במקדש שאם נטמא באחד הימים בטומאת מת נטהר על ידי הויית מי חטאת. אלו דברי ר' מאיר, ר' יוסי אומר: אין מוזן עליו אלא שלישי ושביעי בלבד שמה נטמא בדיוק ביום לפני שפרש לטהרה, ואין חוששים ביותר מכן. ואי סלקא דעתך [ואם עולה על דעתך] שסבר ר' יוסי טומאה הותרה בציבור למה לי הזאה כלל? אלא אין לקבל ביאור זה מחוורתא מתניתין דלא כר' יוסי [מחזור, ברור, כי משנתנו אינה כשיטת ר' יוסי].

מסורת הש"ס
ב יומא ר. א. ה. א.
ג פסחים ע"ב.

גרסות
היינו שלמי צבור בכת"י:
מאי נינהו זכחי שלמי צבור.
אי בצבור ר' אליעזר מכשיר
בכת"י: בצבור ר' אליעזר.

הותרה בציבור. – והא תניא: באחד זה ואחד זה מוזן עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אין מוזן עליו אלא ושביעי בלבד. ואי סלקא דעתך קסבר רבי יוסי "טומאה הותרה בציבור" למה לי הזאה כלל? – אלא מחוורתא: מתניתין דלא כרבי יוסי.

ב אמר ליה רב פפא לאביי: ורבי יוסי שטרא מזכי לבי תרי הוא! דתניא, יאמר רבי יוסי: רואה אני את דברי רבי אליעזר בזבחים. ודברי רבי יהושע בזבחים. ודברי רבי אליעזר במנחות, ודברי רבי יהושע במנחות. דברי רבי אליעזר בזבחים – שהיה אומר 'דם אף על פי שאין בשר', דברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר "אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם". דברי רבי אליעזר במנחות – שהיה אומר "קומץ אף על פי שאין שם שירים", ודברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר "אם אין שם שירים אין קומץ אף על פי שאין שם שירים". – אמר ליה: מסתברא קאמר: כי קאי בזבחים, אמר: מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות. קאי במנחות, אמר: מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים. – אמר ליה: התייח כי קאי בזבחים אמר: מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות. – דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי, אלא, כי קאי במנחות ואמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים, והא עיקר קראי בזבחים הוא דכתיבי – אלא לא קשיא: רואה אני את דברי רבי אליעזר בנטמא, ודברי רבי יהושע – באבוד ושרוף. בנטמא מאי טעמא – משום דמרצי ציץ, הא שמעת ליה לרבי יוסי דאמר: אין הציץ מרצה על אכילות! אלא לא קשיא: רואה אני את דברי רבי אליעזר – בציבור, ורואה אני את דברי רבי יהושע – בייחוד. – בציבור מאי טעמא – משום דטומאה הותרה בציבור, חדא: דשמעת ליה לרבי יוסי דאמר טומאה דחיה היא בציבור, ועוד: אי בציבור – רבי אליעזר מכשיר ולא רבי יהושע!

במנחות ואמר: מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים? [אלא כאשר היה עוסק במנחות ואמר מסתבר שמהם חלוקים במנחות חלוקים הם גם כן בזבחים] – אי אפשר לומר כן, והא עיקר קראי בזבחים הוא דכתיבי [והרי עיקר המקראות בזבחים הם כתובים] וברור לו שנחלקו בזבחים. אלא נדחה תירוץ זה, ולא קשיא [אינו קשה] וכך יש לתקן: רואה אני את דברי ר' אליעזר בנטמא, ודברי ר' יהושע באבוד ושרוף, ולפי הסבר זה הסכים למקצת דברי ר' אליעזר ומקצת דברי ר' יהושע, ושואלים: בנטמא מאי טעמא [מה הטעם] אמר שהוא רואה את דברי ר' אליעזר – משום דמרצי [שמרצה] ציץ על הטומאה. אך זה אינו אפשרי, הא שמעת ליה לר' יוסי [הרי שמעת אותו את ר' יוסי] דאמר: אין הציץ מרצה על אכילות! אלא יש לדחות תירוץ זה ולומר הסבר אחר, לא קשיא [אינו קשה] ויש להבין כך: רואה אני את דברי ר' אליעזר בקרבן ציבור, רואה אני את דברי ר' יהושע בקרבן יחיד, ושוב מקשים: בציבור מאי טעמא [מה הטעם] מסכים הוא לדברי ר' אליעזר משום דטומאה הותרה בציבור, הסבר זה יש לדחות מפני סיבות שונות חדא [טעם אחד] כנגד זה: דשמעת ליה [שמעת אותו] את ר' יוסי שאמר טומאה דחיה היא בציבור ולא הותרה לגמרי כפי שהוכחנו קודם, ועוד: אי [אם] מדובר בציבור, וכי ר' אליעזר לבדו מכשיר ולא ר' יהושע?

תוספות

והא עיקר קראי בזבחים כתיבי – תימה לרבינו יצחק: לריש לקיש, דאמר במנחות פרק קמא (ט, א) שירים שחטו בין קמיצה להקטרה – אין מקטיר קומץ עליהן. אדרבה, קראי במנחות כתיבי, דבזבחים, כיון שגשתייך כזית בשר – זורק את הדם, ומשמע התם דטעמיה מקרא דכתיבי 'המנחה'! מיהו, לר' יוחנן דפליגי עליה התם – אחי שפיר.

אורח ההלכה

הזאה על כהן גדול / כהן גדול שמפרישים אותו שבעה ימים קודם יום הכפורים, מיום עליו מי חטאת ביום שלישי וביום שביעי בלבד, שהלכה כר' יוסי כנר ר' מאיר, ועוד שרי תינא (במסכת יומא) סבור כמותו.

זמח לי הוא / ושאלו שמה יש צורך כהזאה על כהן גדול ליום הכפורים כדי להכשיר את אילו של הכהן הגדול. שהוא קרבן יחיד, ולא הותר אפוא בטומאה, אך נראה שפניו חשש בלבד, ולדעת המיטל בטומאת קרבן צבור, לא היו עושים כל זה רק לצורך קרבן אחד (תוס').

רואה אני... בזבחים ובמנחות / ויש לומר שאמר ר' יוסי את דבריו אלה בשני זמנים נפרדים, כשלוש מחלוקתם בהלכות זבחים אמר שכן הוא גם במנחות ולהפך, והתנא בכרייתא צדק הבריים יחד, וכן מצאנו במקומות אחרים שצירפו זמנים שני דברים סותרים שנאמרו כשתי הזדמנויות שונות (תרו"ד).

מסורת הש"ס

- א. פסחים ס"ג. ב. ועיין זכחים ק. ב.
- ב. פסחים ס"א. א. זכחים כג. א. מכילתא בא פ"ג.
- ג. (בשנינו) פסחים ס"א. א. יומא ל"ט. ב. (בשנינו) שנינו]. נא. ב. יבמות מ. א. (בשנינו לשון). שבעות י"ד. א. זכחים כג. א. מנחות י"ט. ב. (בשנינו לשון).
- ד. קידושין מא. ב. (בשנינו שם) מ"ב. ב.
- ה. תוספתא פסחים פ"ו (ז). ירושלמי פ"ח פ"ח (בשנינו).

גרסות

- בציבור אפילו ר' יהושע מורה בכת"י: מודה ר' יהושע בציבור.
- א"ש לפי אכלו תכוסו בכת"י: במכסת תכוסו.
- א"א מלמד שכל ישראל בכת"י: אלא מיכן שכל ישראל כולו.
- דלמא שאני בכת"י: ממאי דלמא שאני.
- ואי ממשכי הני חזי להני בכת"י: ובדפוסו חסר משפט זה.
- נמנו עליו חבורה אחת בכת"י: ובמקורות: נמנו עליו.

הא אמרת [הרי כבר אמרת] בציבור אפילו ר' יהושע מודה. אלא כך יש ליישב: רואה אני את דברי ר' אליעזר בדיעבד, ודברי ר' יהושע לכתחילה. ומקשים: דיעבד אפילו ר' יהושע נמי [גם כן] מודה הוא. ששנינו: מודה ר' יהושע שאם זרק את הדם — הורצה הוא בטומאה, הא [זה שמדחת] הוא בטומאה, הא [זה שנחלק בו] באבוד ושרוף. ומסבירים: כי קתני [כאשר שנינו] מודה ר' יהושע שאם זרק הורצה מדובר כאן בנטמא אבל באבוד ושרוף — לא, ואפילו בדיעבד. כי קאמר [כאשר אמר] ר' יוסי רואה אני את דברי ר' אליעזר בדיעבד הרי הוא באבוד ושרוף. שבוה לא הודה ר' יהושע.

א משנה גטמא הבשר של קרבן הפסח וחלב קיים כשהרתו ואפשר להקריבו למזבח אינו זורק את הדם. גטמא החלב והבשר קיים — זורק את הדם שהרי ראוי הוא לאכילה. כן הדין בקרבן פסח, שעיקרו לאכילה, למנויים עליו, אבל בשאר המקודשים (קרבנות) אינו כן, אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים — זורק את הדם, שהרי מקצת הקרבן נמצא.

ב גמרא אמר רב גידל אמר רב כשהבשר נטמא. אם זרק בכל זאת את הדם — הורצה, ואינו צריך לעשות פסח שני, ומקשים: והא בעינן [והרי צריכים אנו] אכילה קרבן הפסח, ולא היתה כאן! ומשיבים: אכילה לא מעכבא [אינה מעכבת] וגם אם לא אכל הורצה, ומקשים: והא כתיב [והרי כתוב] "ואם יעטם הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפש איש לפי אכלו" (שמות י"ב, ד') ודוחים: פסול זה נאמר למצוה בלבד. שלכתחילה צריך לעשות כן, אבל בדיעבד אינו מעכב, ושואלים: ולעכב לא נאמר? והתניא [הרי שנויה ברייתא] "במכסת נפשות תכסו על הש"ה מלמד שאין הפסח שחטט אלא למנויו שנכנסו מראש למכסת הנפשות, יכול שחטט שלא למנויו יהא רק כעובר על המצוה אבל כשר בדיעבד — תלמוד לומר "איש לפי אכלו תכוסו" הכתוב שנה עליו לעכב, ואיחקש למנויו, ולכן הפסול במנויו פוסל גם באוכלים, וקשה לרב! אלא יש לומר כי רב שחטט דבריו כר' נתן הוא שאמרם, והוא סבר אכילה פסחים לא מעכבא [אינה מעכבת] היא מצוה לעצמה ואינה מעכבת שיצא ידי חובה, ושואלים: הי [איזה]

ר' נתן? כלומר: היכן פירש שיטתו זה? של ר' נתן, ששנינו בברייתא: ר' נתן אומר: מנין שכל ישראל יוצאין בדיעבד בקרבן פסח אחד — תלמוד לומר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים" (שם ו) ושאל: וכי כל הקהל שוחטין ומצוה שכל יחיד ישחט? והלא אין שוחט אלא אחד בשביל חבורה שלמה! אלא מלמד שימוש הלשון שבפסוק זה שכל ישראל יוצאין בפסח אחד ונחשב כאילו חלם שחטו אותו וכולם יוצאים בו, אף שאינם יכולים לאכול ממנו, ודוחים: ואינו דומה, דילמא שאני התם [שמה שונה שם] דאי ממשכי הני חזי להני ואי ממשכי הני חזי להני [אם ימשכו אלה חלק מן המנויים עליו יהיה ראוי לאלה, ואם ימשכו אלה יהיה ראוי לאלה] שאף שאין כל ישראל יכולים לאכול את קרבן הפסח הוה מכל מקום ראוי הוא לכל אחד ואחד! אלא הא [דבר זה] של ר' נתן ששנינו בברייתא: נמנו עליו על הפסח בני חבורה אחת, וחזרו ונמנו עליו עוד חבורה אחרת, ונתרבו כל כך שאין הפסח מספיק לכולם, ראשונים שיש להן כזית לכל אחד מן הפסח אוכלין — ופטורין מלעשות פסח שני.

עיונים

איתקש אוכלין למנויו / ומקשים בפסח מן הפסול של שחטתו שלא לאוכליו להכזיב מכאן שאכילה מעכבת, אף שבראי יש הוא הסבור כי יש פסול במחשבה שלא לאוכליו, וכל זאת אכילה עצמה אינה מעכבת (תורי"ד).

רב כר' נתן / וירושלמי אמר שמשתנו דראי אינה כשיטת ר' נתן, ושם מוכיח שיטת ר' נתן מענין כל ישראל יוצאים בפסח אחד.

מימשכי הני חזי / והתברר הוא שאם היה הפסח בלתי מספיק לכולם, הרי בכל אופן יש אפשרות לומר כי היה ראוי מתחילתו לכל אחד מישראל, אלא שלא הוברר הדבר עד לבסוף, מה שאין כן בנטמא שכאן אין כשר ראוי כלל (תורי"ד).

אורה ההלכה

וריקה הדם כשאין בשר / קרבן שננטמא או שאכזרו למרי הבשר והחלב — אם יורוק את הדם, ואם זרק — לא הורצה, כר' יהושע, ובנמרא במסכת בכורות (כ"ט), (רמב"ם, ספר עבודה, הלכות פסולי המוקדשין, פ"א ה"א)

אלא — תרנויהו ניחיד, והא — לכתחלה, והא — דיעבד, והא דקתיא חס זרק הורצה, ולוקומתא ניחיד — הני מיילי דמורה ר' יהושע דיעבד, כשנטמא, דהא עלה קתי ומשום דליתיה צניעא, הלל נאונד ושרוף — לא, ור' יוסי אפילו נטרפו לו זכנו שיריה קאמור: אם הקטיר קומתה — כשירה.

משנה גטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם — אפילו לר' אליעזר, דעיקר פסח לאכילת אדם קאתי, ובמוקדשין אינו כן — אפילו לר' יהושע, שאפילו נטמא בשר ותלז קיים — זורק את הדם. דהא תרתי חיבל, מתיר וזיריים, שהדס מתיר חומורין לזמנא.

גמרא הורצה — ופטור מלעשות פסח שני, לא מעכבא — כפרה דיעבד, אוכלין — הולל וזקן, רב — דלית ליה חילת פסחים לא מעכבת, דלמור כר' נתן, יוצאין בפסח אחד — ואף על פי שאין בו כזית לכל אחד, אלמא: אכילה לא נועכבא, דאי מימשכי הני — ויה שיש בהן יותר נוכזית לכל אחד חזי לכהי הנשאלים, ואי מימשכי הני כו' — אישחטת דחזי לכולהו, דהי מינייהו מתקת? הלכך, אף על גב דלא חיושיך דה מינייהו — פטורין, הלל ניטמא — לא חזי אפילו לכה, נימנו עליו — עד שהיה כזית לכל אחד.

א משנה גטמא בשר וחלב קיים — אינו זורק את הדם. גטמא החלב והבשר קיים — זורק את הדם, ובמוקדשים אינו כן, אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים — זורק את הדם, שהרי מקצת הקרבן נמצא.

ב גמרא אמר רב גידל אמר רב: אם זרק — הורצה. — והא בעינן אכילה! — אכילה לא מעכבא. — והא כתיב "איש לפי אכלו" — למצוה. — ולעכב לא? והתניא: ב "במכסת" — מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו, יכול שחטטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר — תלמוד לומר "איש לפי אכלו תכוסו" — והכתוב שנה עליו לעכב, ואיתקש אוכלין למנויו! אלא רב דאמר כרבי נתן, דאמר: אכילת פסחים לא מעכבא, הרי רבי נתן? אילמא הא רבי נתן — דתניא, ירבי נתן אומר: מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד — תלמוד לומר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים", וכי כל הקהל שוחטין? והלא אין שוחט אלא אחד! אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד. — דילמא שאני התם, דאי ממשכי הני — חזי להני, ואי ממשכי הני — חזי להני, אלא הא רבי נתן: דתניא, נמנו עליו חבורה אחת, וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת, ראשונים שיש להן כזית — אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני.

ואי ממשכי הני חזי להני — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מאי קושיא? דילמא הכי קאמר: רואה אני דברי ר' אליעזר בציבור — שאף ר' יהושע לא אמר אלא ביחיד, דכי האי גונא אמרין פרק קמא דחולין (יב, א) ובכמה דוכתי: ואומר רבינו יצחק: דהכא לא שייך למימר הכי, דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחיד.

כי מודה בנטמא — משום דציץ מרצה.

ולעכב לא והתניא במכסת נפשות — תימה לרבינו יצחק: והא קרא בשחיטה כתיב, ומהתם נפקא דמחשבת אוכלין פסלה בשחיטה, אבל בוריקה — אמרן לעיל דאין מחשבת אוכלין בוריקה, והיכי פריך משחיטה אוריקה? ואומר רבינו יצחק: דווקא מחשבת אוכלין ליתא בוריקה, אלא בשחיטה, אבל כשאין לו אוכלין למנויו — אף בשעת זריקה סברא היא דפסול, שהיא עיקר עבודה, כיון דבשעת שחיטה הקפיד הכתוב אפילו אמחשבה.

עיונים

פסח שננטמא / נמנאו אימורי הפסח וכשרו קיים — זורק את הדם, וחבשר נאכל, נמנאו הבשר אף על פי שהחלב קיים — אינו זורק את הדם, ואם זרק לא הורצה, ואם לא ייע קורט וריקה שנמנאו, והוי כשנוי — הורצה, פסח הרמב"ם כמשנתנו, וזכרנו הכמים ונר ר' נתן, ואף שרב העמיד את המשנה כר' נתן, כיון שהמב"ם חולקים עליו הלכה כמותם, ועוד שנבמרא אמרו שרוחא הוא, ועוד שלדעת רב המשנה כדעת יחיד (ר' יהושע) שאינו הלכה כמותו (כ"ט).

(שם, ספר קרבנות, הלכות קרבן פסח, פ"ד ה"ב)

טומאת בשר וחלב בזכחים / כל זכחים (חזו מן הפסח) שנמנאו הכשר והחלב קיים, או נמנאו חלב והבשר קיים — זורק דמם לכתחילה ונרצה, כמשנה.

(שם, ספר עבודה, הלכות פסולי המוקדשין, פ"א ה"ד)

נמנו וחזרו ונמנו / נמנו על הפסח בני חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו בני חבורה אחרת, ראשונים שיש להם כזית — אוכלים ממנו ואחרונים שרכו עד שאין להם כזית אינם אוכלים, וחייבים כספה שני, ופטורין מלעשות פסח שני, ונמנו עליו בני חבורה אחת, וחזרו ונמנו עליו עוד חבורה אחרת, ונתרבו כל כך שאין הפסח מספיק לכולם, ראשונים שיש להן כזית לכל אחד מן הפסח אוכלין — ופטורין מלעשות פסח שני.

תוספות

- הא אמרת מודה ר' יהושע בציבור — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מאי קושיא? דילמא הכי קאמר: רואה אני דברי ר' אליעזר בציבור — שאף ר' יהושע לא אמר אלא ביחיד, דכי האי גונא אמרין פרק קמא דחולין (יב, א) ובכמה דוכתי: ואומר רבינו יצחק: דהכא לא שייך למימר הכי, דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחיד.
- כי מודה בנטמא — משום דציץ מרצה.
- ולעכב לא והתניא במכסת נפשות — תימה לרבינו יצחק: והא קרא בשחיטה כתיב, ומהתם נפקא דמחשבת אוכלין פסלה בשחיטה, אבל בוריקה — אמרן לעיל דאין מחשבת אוכלין בוריקה, והיכי פריך משחיטה אוריקה? ואומר רבינו יצחק: דווקא מחשבת אוכלין ליתא בוריקה, אלא בשחיטה, אבל כשאין לו אוכלין למנויו — אף בשעת זריקה סברא היא דפסול, שהיא עיקר עבודה, כיון דבשעת שחיטה הקפיד הכתוב אפילו אמחשבה.
- שאני התם דאי מימשכי הני כו' — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: והא בשעת זריקה אינם יכולים לימשך ונמצא דהשתא לא חזי לאכילה! ויש לומר: דדילמא ר' נתן סבר כר' שמשון דתנן לקמן בפרק "האשה" (פ"ט, א) נימנן ומושיבין ידיהם עד שירוק הדם, אי נמי נטמאו מקצתן או שמתו חזי להני.
- דאי ממשכי הני חזי להני — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מאי קושיא? דילמא הכי קאמר: רואה אני דברי ר' אליעזר בציבור — שאף ר' יהושע לא אמר אלא ביחיד, דכי האי גונא אמרין פרק קמא דחולין (יב, א) ובכמה דוכתי: ואומר רבינו יצחק: דהכא לא שייך למימר הכי, דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחיד.
- כי מודה בנטמא — משום דציץ מרצה.
- ולעכב לא והתניא במכסת נפשות — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מאי קושיא? דילמא הכי קאמר: רואה אני דברי ר' אליעזר בציבור — שאף ר' יהושע לא אמר אלא ביחיד, דכי האי גונא אמרין פרק קמא דחולין (יב, א) ובכמה דוכתי: ואומר רבינו יצחק: דהכא לא שייך למימר הכי, דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחיד.
- כי מודה בנטמא — משום דציץ מרצה.
- ולעכב לא והתניא במכסת נפשות — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מאי קושיא? דילמא הכי קאמר: רואה אני דברי ר' אליעזר בציבור — שאף ר' יהושע לא אמר אלא ביחיד, דכי האי גונא אמרין פרק קמא דחולין (יב, א) ובכמה דוכתי: ואומר רבינו יצחק: דהכא לא שייך למימר הכי, דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחיד.

ומאי דוחקיה דרב – לאוקוסא לנתניתין כר' נתן, ללא ועכנא, ולנימורא דנתניתין לכתחילה לקומר, הא אס זרק – הרורה. נוקמה כרבנן – ונימורא דנתניתין אפילו נדיענד פסול. פסח עצמו כשר – קא סלקא דעתך: לזרק דמו ולקטירי חלנו, חזל לאכילה לא. וקתני: ולדס יולא צו ירי חונתו. אין מחשבת אוכלין – חולה וזקן צוריק דס, ד"לויש לפי חללוי – לנני שטיטה כתיב. חלים = גריל. גברא דחוי לאכילה בעינן – דכי כתיב "ליש לפי חללוי" – חננא כתיב, דליהוי גברא נר לאכילה. חזל פסח – לא איכפת לן אי לא חוי. יורק בטהרה – נכסניס וכלי שרת טהורין, ור' נתן היא – דלומר: לאכילה לא מעכבא. ולן עני ר' נתן גברא דחוי לאכילה. ומתניתא קנייתא וקוי ר' אלעזר כרבנן. הכא במאי עסקינן בציבור. שטמלו רוב ציבור צין שטיטה לזריקה. כגון שנת השוא ונטמלו. הילכך: גברי דחוי לאכילה נינהו. גיירה שפא – לשנה אחרת יטמלו ציבור אחר זריקה. ויאמרו אשתקד – מי לא היינו טמלין בשעת לאכילה, ואלכלנו וף על פי ששטיטתו נטרה. השתא נמי, אף על פי ששטיטתו זריקתו נטרה – ניכול גזר טומאה. ולן דעני דאשתקד נעידנא דחוי זריקת הדס טמלין הו, והוה ליה פסח חזל טומאה.

תוספות

ולר' נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחוי לאכילה – ואם תאמר: לרבנן נמי לישני הכי: לעיל כי פריך ולעבב לא לימא כי אתא קרא לעבב – היינו דבעינן גברא דחוי לאכילה, אבל בשר – לא. ולא פירכא היא, דרבנן בעו בשר חוי לאכילה, כדתימא לעיל אחרונים שאין להם כוית – אינם אוכלין, וחייבין לעשות פסח שני. והא נמי לא תיקשי אמאי לא משני לר' נתן איש לפי אכלו למצוה, כדבעי למימר לעיל – משום דלא אשכחן תנא דלא מקיש אוכלין למנויין אלא זקני דרום לחזיתיה, בפרק שני דבבבית (כג א) ולמאי דמוקי מתניתין כר' נתן – צריך לומר: דיוצאין בפסח אחד דקאמר – היינו דוקא דיעבד.

לימא ר' נתן היא כו' תימא לרבניו יצחק: והכי מיתוקמא כר' נתן? והא ר' נתן ורבנן לא פליגי אלא בבשר, אבל בגברא – לכולי עמא בעינן גברא דחוי לאכילה. ועוד: אם כן, אפילו שחטו שלא לאוכליו נמי, ואמאי נקט שחטו לאוכליו! ועוד: היכי תיסק אדעתיה למימר השתא איש מחשבת אוכלין בזריקה – הא פשוט בכלי גמרא דאין מחשבת אוכלין בזריקה, כדמוכח בבבבית (ד, א) וב"תמיד נשחט" לעיל (סה, א), ושם הבאתי. ונראה לרבניו יצחק דהכי פירושו: נזרק דמו שלא לאוכליו – והא שגורק שלא לשם אוכליו, אלא שבשעת זריקה היו הבעלים חולים. ולשתא קאמר – כמאן כר' נתן, דמשמע ליה כיון דר' נתן מיקל כולי האי, וכלא בעי שיהא בשר ראוי לאכילה – הכי נמי לא חייש אם אין בעלים ראויין בשעת זריקה. אבל רבנן, דמחמרי ובעו שיהא בשר ראוי לאכילה – הוא הדין דבעו שיהו הבעלים ראויים לאכילה בשעת זריקה. והכי מסב ר' אלעזר בסמוך, דלא בעי ר' נתן גברא דחוי אלא בשחיטה דווקא.

דאין מחשבת אוכלין בזריקה, כדמוכח בבבבית (ד, א) וב"תמיד נשחט" לעיל (סה, א), ושם הבאתי. ונראה לרבניו יצחק דהכי פירושו: נזרק דמו שלא לאוכליו – והא שגורק שלא לשם אוכליו, אלא שבשעת זריקה היו הבעלים חולים. ולשתא קאמר – כמאן כר' נתן, דמשמע ליה כיון דר' נתן מיקל כולי האי, וכלא בעי שיהא בשר ראוי לאכילה – הכי נמי לא חייש אם אין בעלים ראויין בשעת זריקה. אבל רבנן, דמחמרי ובעו שיהא בשר ראוי לאכילה – הוא הדין דבעו שיהו הבעלים ראויים לאכילה בשעת זריקה. והכי מסב ר' אלעזר בסמוך, דלא בעי ר' נתן גברא דחוי אלא בשחיטה דווקא.

הבעלים לאחר זריקה, ויאמרו: אשתקד (בשנה שעברה) האם לא נטמאנו ואכלנו? שהרי כשהכל טמאים היו, הפסח נעשה ונאכל בטומאה. השתא נמי ניכול (עכשיו גם כן נאכל) בטומאה, ולא ידעי (ואינם יודעים) הוון (הוא) בעלים טהורים הוון (הוא) שנטמאו רק לאחר זמן זריקת הדם ופסח שנעשה בטהרה אסור נזרק הדם הבעלים טמאים היו) השתא (עכשיו, השנה) בעלים טהורים הוון (הוא) שנטמאו רק לאחר זמן זריקת הדם ופסח שנעשה בטהרה אסור לאוכלו בטומאה. אפילו הכל טמאים.

אחרונים שאין להם כוית כל אחד אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני, ר' נתן אומר: אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם ויצאו כולם ידי חובתם. משמע שלר' נתן אין אכילה מעכבא. אכתי עדיין) מקשים: דילמא שאני התם

אחרונים שאין להם כוית – אין אוכלין, וחייבין לעשות פסח שני. רבי נתן אומר: אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני – שכבר נזרק הדם. – אכתי, דילמא שאני התם דאי ממשיכי הני – חזי להו. אם כן ליתני "הואיל וראויים לימשך", מאי "שכבר נזרק הדם" – שמע מינה: בדם תליא מילתא, אבל אכילה לא מעכבא. – מאי דוחקיה דרב דמוקים לה מתניתין לכתחלה, ורבי נתן? נוקמה כרבנן, ואפילו דיעבד נמי לאו – רב מתניתין קשיתיה, אמאי תני "אין זורק את הדם", ליתני "פסול"! אלא שמע מינה: אין זורק – לכתחלה, אבל דיעבד – שפיר דמי. ולרבי נתן, "איש לפי אכלו" למה לי – דבעינן גברא דחוי לאכילה.

מאן תנא להא, דתנו רבנן: שחטו לאוכליו וזרקו דמו שלא לאוכליו – הפסח עצמו כשר, ואדם יוצא בו ידי חובתו. כמאן, נימא רבי נתן היא ולא רבנן? – אפילו תימא רבנן, ואין מחשבת אוכלין בזריקה. מאן תנא להא, דתנו רבנן: הרי שהיה חולה בשעת שחיטה וחלים בשעת זריקה, חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה – אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה. כמאן? נימא רבנן היא ולא רבי נתן? אפילו תימא רבי נתן, גברא דחוי לאכילה בעינן. מאן תנא להא דתנו רבנן: שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים יזרק הדם בטהרה ואל יאכל בשר בטומאה. כמאן? אמר רבי אלעזר במחלוקת שנויה ורבי נתן היא. ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן היא; הכא במאי עסקינן – בציבור, דאפילו בטומאה נמי עבדי – אי בציבור אמאי אין הבשר נאכל בטומאה? גזירה שפא יטמאו הבעלים לאחר זריקה ויאמרו אשתקד לא נטמאנו ואכלנו – השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם – בעלים טמאים הוון, השתא בעלים טהורים הוון.

אחרונים שאין להם כוית כל אחד אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני, ר' נתן אומר: אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם ויצאו כולם ידי חובתם. משמע שלר' נתן אין אכילה מעכבא. אכתי עדיין) מקשים: דילמא שאני התם

אחתי ידעו להו (שחטו שונה שם) דאי ממשיכי הני את ידם יהיה ראוי להם לאחרונים. את הקושיה הוון דוחים: אם כן, אם זה הוא הטעם ליתני (שישנה) הואיל וראויים להימשך, מאי (מה טעם) ההדגשה שכבר נזרק הדם? שמע מינה (למד מכאן) בדם תליא מילתא (בדם תלוי הדבר) אבל אכילה לא מעכבא (אינה מעכבת). ושואלים: מאי דוחקיה דרב דמוקים לה מתניתין לכתחלה, ור' נתן (מה הדוחק שמביא את רב להסביר את משנתנו שכונתה שזרק את הדם לכתחלה וכשיטת ר' נתן)? נוקמה כרבנן ואפילו דיעבד נמי לא (נעמיד נסביר את המשנה כשיטת חכמים, ונאמר שאפילו דיעבד גם כן אינו יוצא)? ומשיבים: רב מתניתין קשיתיה (ומשנתנו היחה קשה לו) אמאי תני (מדוע שנה) "אין זורק את הדם"? ליתני (שישנה) פסול, אלא שמע מינה (למד מכאן) מדיוק הלשון: אין זורק משמעו – לכתחילה, אבל דיעבד – שפיר דמי (יפה). ושואלים: ולר' נתן, פסוק זה "איש לפי אכלו" למה לי לשם מה צריך הוא, אם אכילה אינה מעכבת ומשיבים שאף לדעת ר' נתן נצרכה דבעינן גברא דחוי לאכילה (צריכים אנו אדם הראוי לאכילה) שאם אינו ראוי כלל לאכילה אינו יוצא בקרבן.

על פי הדברים שאמרנו דנים: מאן תנא להא (מי שנה דבר זה) ששנו שלא לשם אוכליו, הפסח עצמו כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו. כמאן (כשיטת מי) נימא (האם נאמר) כשיטת ר' נתן היא שאין אכילה מעכבת, ולא רבנן? ודוחים: אפילו תימא (תאמר) כשיטת חכמים, אלא שהכל מודים כי אין מחשבת אוכלין שאינם ראויים פוסלת בזריקה, אלא בשעת שחיטה בלבד. ועוד דנים: מאן תנא להא (מי שנה דבר זה) ששנו חכמים: הרי שהיה חולה בשעת שחיטה ואינו יכול לאכול וחלים (בריא) בשעת זריקה, או חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה – אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה. כמאן (כשיטת מי הוא) נימא רבנן היא (נאמר כשיטת חכמים) ולא כר' נתן? ודוחים: אפילו תימא (תאמר) שהוא כשיטת ר' נתן ואף לדעתו גברא דחוי

לאכילה בעינן (איש הראוי לאכילה צריכים אנו). מאן תנא להא דתנו רבנן (מי שנה דבר זה ששנו חכמים): שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים – יזרק הדם בטהרה ואל יאכל בשר בטומאה. כמאן (כמ') אמר ר' אלעזר: דבר זה במחלוקת שנויה, כלומר אינו כדעת כל החכמים אלא כשיטת ר' נתן היא שאכילה אינה מעכבת. ור' יוחנן אמר: אפילו תימא (תאמר) כשיטת רבנן היא. הכא במאי עסקינן (כאן במה אנו עוסקים) בציבור כולו שנטמא דאפילו בטומאה נמי עבדי (גם כן עושין) והלכה זה כדברי הכל. ומקשים: אי בציבור אמאי (אם בצבור מדוע) אין זורק נאכל בטומאה? הלא טומאה לפחות דחיה בצבור, וכל הקהל אוכל פסח טמא! ומשיבים איסור זה משום גזירה מיוחדת היא שמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה, ויאמרו: אשתקד (בשנה שעברה) האם לא נטמאנו ואכלנו? שהרי כשהכל טמאים היו, הפסח נעשה ונאכל בטומאה. השתא נמי ניכול (עכשיו גם כן נאכל) בטומאה, ולא ידעי (ואינם יודעים) הוון (הוא) בעלים טהורים הוון (הוא) שנטמאו רק לאחר זמן זריקת הדם ופסח שנעשה בטהרה אסור לאוכלו בטומאה. אפילו הכל טמאים.

אורח ההלכה

שחטו לאוכליו וזרק שלא לאוכליו / שחט את הפסח במחשבת לאוכליו וזרק דמו במחשבת שיהא שלא לאוכליו הרי זה כשר. מחשבת אוכליו בזריקה / שחטו לאוכליו על מנת לזרוק דמו שלא לאוכליו כשר, לפי שאין מחשבת אוכליו בזריקה, אבל לא יצא בו ידי חובתו. חולה וחלים / מי שהיה חולה בשעת שחיטה או בשעת זריקה, דם קרבן הפסח אין שוחטים וזורקין עליו, עד שיהא כריא משעת שחיטה עד שעת זריקה, כמאן. (שם ה"ז)

שחטו בטהרה ונטמאו בעלים / שחט את הפסח בטהרה ונטמאו רוב צבור אחר כך קורין זריקה – וזורקים את הדם אבל הפסח לא יאכל מפני הנזרה, כר' יוחנן (ועין בפ"ט שם).

מפורת הש"ס
1. פסחים סא, ב.

גרסות
אמאי תני יש גורסים:
אמאי תנו ובכתיב: מאי איריא דתני.
וזרקו ימנו בכתיב: ונזרק דמו ויש במקורות: לזרוק דמו.
חלים בכתיב: חלום.
מאן תנא להא דתנו רבנן בכתיב: כמאן אפוא הא דתניא.
לא נטמאנו ואכלנו בכתיב: לא היינו טמאין ואכלינו כשר בטומאה.

אמאי תני יש גורסים:
אמאי תנו ובכתיב: מאי איריא דתני.
וזרקו ימנו בכתיב: ונזרק דמו ויש במקורות: לזרוק דמו.
חלים בכתיב: חלום.
מאן תנא להא דתנו רבנן בכתיב: כמאן אפוא הא דתניא.
לא נטמאנו ואכלנו בכתיב: לא היינו טמאין ואכלינו כשר בטומאה.

אמאי תני יש גורסים:
אמאי תנו ובכתיב: מאי איריא דתני.
וזרקו ימנו בכתיב: ונזרק דמו ויש במקורות: לזרוק דמו.
חלים בכתיב: חלום.
מאן תנא להא דתנו רבנן בכתיב: כמאן אפוא הא דתניא.
לא נטמאנו ואכלנו בכתיב: לא היינו טמאין ואכלינו כשר בטומאה.

אמאי תני יש גורסים:
אמאי תנו ובכתיב: מאי איריא דתני.
וזרקו ימנו בכתיב: ונזרק דמו ויש במקורות: לזרוק דמו.
חלים בכתיב: חלום.
מאן תנא להא דתנו רבנן בכתיב: כמאן אפוא הא דתניא.
לא נטמאנו ואכלנו בכתיב: לא היינו טמאין ואכלינו כשר בטומאה.

אמאי תני יש גורסים:
אמאי תנו ובכתיב: מאי איריא דתני.
וזרקו ימנו בכתיב: ונזרק דמו ויש במקורות: לזרוק דמו.
חלים בכתיב: חלום.
מאן תנא להא דתנו רבנן בכתיב: כמאן אפוא הא דתניא.
לא נטמאנו ואכלנו בכתיב: לא היינו טמאין ואכלינו כשר בטומאה.